

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולבירור יוחסין

פנו לערכאות כדי לבטל צו בי"ד

תיק ממונות מס' 730-10

(מחד' ח תשרי)

נושא הדיון

(פרוטוקול מדיוני בית הדין סמוך לדיונים, ומתכתובת שהוגשה לבית הדין)

הרב ל' המכהן כיו"ר עמותה ציבורית הפועלת בעיר העתיקה בירושלים הגיש בקשה לבית הדין למתן צו מניעה כנגד חברים בעמותה המבקשים להדיחו, לבל יעשו כן בטרם בירור בד"ת. הוא טען שהמניעים להדיחו הם זרים ומנוכרים ולא לטובת העמותה. המבקש מציג את תקנון העמותה הקובע שבמקרה של חילוקי דעות בעמותה, מקום הדיון ייקבע ע"י רב העיר שבין החומות, הגר"א נבנצל שליט"א, והרב קבע שמקום הדיון בסכסוך שבין הצדדים הוא בית דין זה, ע"כ לטענתו חתימתם על תקנון העמותה כמוהו כחתימה על שטר בוררות בבית הדין. המבקש קיבל את הסעד מבית הדין בהתאם לכללי צוי המניעה הנהוגים בבית הדין (ראה פס"ד ירושלים כרך ז עמ' קעח), והצדדים הוזמנו לבית הדין. הנתבעים לא שעו לצו בית הדין והחליטו להדיח את המבקש מהעמותה בטרם דיון בבית הדין. בדיון שהתקיים בבית הדין טענו הנתבעים שהמבקש גנב כספי העמותה ולכן יש להדיחו. המבקש דחה את הטענות, ואחד מהנתבעים (עו"ד במקצועו) הרים יד על המבקש להכותו, ואנשים שהיו באולם הדיונים הפרידו בין הניצים. אותו נתבע חטף מסמך מידיו של המבקש, קימט אותו וסרב בתחילה להחזירו לבעליו. נתבע אחר, הרב ז', מינה בי"כ לטעון במקומו בבית הדין, וב"כ, הרב יהודה פלאי, חתם על כתב הבוררות של בית הדין. בינתיים, הגישו הנתבעים עתירה לביהמ"ש המחוזי לבטל את צו בית הדין, וביהמ"ש המחוזי קבע שעפ"י חוק אינו מתערב בצו שהוצא ע"י ערכאה אחרת, גם אם הוצא ע"י בית דין כזה או אחר. הנתבעים הגישו ערעור לבג"צ, והם חזרו ובקשו ביטול הצו שהוצא ע"י בית הדין. במקביל, הודיעו הנתבעים לבית הדין שיהיו מוכנים לדון עם המבקש בבי"ד אחר, והם הודו שלא היה בידם היתר בי"ד כלשהו לפנות לערכאות כדי לבטל את צו בית הדין. המבקש דחה את בקשת הנתבעים לדון בבי"ד אחר משום שתקנון העמותה קובע לדון במקום שרבה של ירושלים שבין החומות יורה לדון, והרב הורה לדון בבית דין זה. הוא הציג אישור מחודש מרב העיר שבין החומות שלא חזר בו מהוראתו לצדדים לדון בבית דין זה, וכי אסור

לפנות לערכאות. המבקש טוען שמאחר שהנתבע ז' חתם על שטר בוררות של בית הדין ע"י ב"כ הרב יהודה פלאי, אינו יכול לחזור בו מכך.

הנתבעים השיבו בבית הדין שתקנון העמותה האמור לא נחתם ע"י כל החברים, וע"כ אינו מחייב. המבקש השיב שכל חברי העמותה חתומים עליו, ומי שאינו חתום לא היה חבר בעמותה.

טוען המבקש שמאחר שהנתבעים לא שעו לצו בית הדין, ואף פנו לערכאות כדי לבטל את הצו ללא היתר בית דין אסור להם להמשיך ולשמש חברים בהנהלת עמותה דתית, מאחר ופעלו בניגוד לשו"ע. הנתבעים השיבו בכתב לבית הדין על טענות אלה באומרם שהמבקש חוזר על טענותיו ויש לדחותם, אך לא השיבו תשובה עניינית לטענות המבקש.

פסק דין

מאחר והנתבעים פעלו בניגוד לצו בית הדין ואף פנו לערכאות לביטול הצו ללא קבלת היתר בית דין, אסור להם להיות חברים בהנהלת עמותה כמו זו שבנידון.

(-) שמשון גרוסמן

(-) מרדכי אייכלר

(-) אברהם דוב לוי, אב"ד

המקורות לפסק הדין

דין עמותה ציבורית נתבאר ב"ירחי כלה - פוניבוז" כרך א עמ' תקס: "בדין ישיבה קדושה לתלמידים הרשומה כעמותה, כבר פסקו גדולי הפוסקים בדורנו שהיא איננה מוסד פרטי של מי שהוא אלא נחלת הציבור, וההנהלה המנהלת אותה דינם כגזברים ואפוטרופסים על ההקדש, והחלטותיהם ברות תוקף הלכתי לכל דבר, מכיון שנכסי העמותה הם הקדש ואינם כספים פרטיים, וכל מוסד של הקדש אינו נחלת הפרט אלא נחלת הציבור. הגבאי משמש כגזבר בנכסי הקדש".

וכתב בקהלות יעקב ב"ק סי' מד אות ז': ולענין באיזה אופן אובד הממונה את זכות השררות או גבאות שהיה לו, מצאתי בזה חמישה אופנים, והראשון שבהם: כשקלקל הגבאי את דרכיו, וזה מתבאר במג"א סי' קנג בסופו בשם הרמב"ם ז"ל והמרדכי ז"ל וכ"ה בתשובות רדב"ז ז"ל ח"ד סי' יא דבאינו מתנהג כשורה מסלקין אותו, הובא בשד"ח ערך חזקה במצוות ס"ב. ע"כ.

וכבר פרסמו גדולי הפוסקים שליט"א ביום א' באייר תשנ"ח את המודעה דלהלן: "חומרת איסור

הליכה לערכאות מבוארת בשו"ע חו"מ סי' כו כי הבא לידון בערכאות הרי זה רשע וכאילו חירף וגידיף והרים יד בתורת משה רבינו ע"ה. ובתנחומא איתא (הובא בביאור הגר"א שם) שכל מי שמניח דייני ישראל כפר בהקב"ה תחילה ואח"כ כפר בתורה עיי"ש. והנה בעוה"ר למרות שהעוון חמור ביותר, איש הישר בעיניו יעשה. ומבואר בשו"ע שם דאף כשבעל דינו אלם אין לילך לערכאות אלא אם נוטל רשות מבית דין. והיות והיו מכשולים בענין נתינת היתר לפנות לערכאות, לכן הננו לקבוע להבהיר ולהודיע: א. היתר לפנות לערכאות ינתן רק בכתב ורק ע"י דיינים מנוסים אחרי חקירה, בבחינת אם ברור לך כבוקר, וגם אם ברור לך כאחותך. ב. במקום שיש לערער על פסק בוררות שניתן ע"י ת"ח, יש לפנות לדיינים גדולי תורה כדלעיל ועל ידם יקבע אם יש כאן מקום להתיר הליכה לערכאות כשהצד השני מסרב לדין תורה. ע"כ. וידועה דעתו של מרן הגר"ש אלישיב שליט"א שההיתר ינתן רק ע"י בית דין של שלושה. ע"כ בנידון דידן שהנתבעים משמשים כחברים בהנהלת עמותה ציבורית הפועלת בעיר העתיקה בעמותה דתית שומרת מצוות לגאולת בתים מנכרים והעברתם ליהודים, דינם כגבאים בהקדש שאם קלקלו מעשיהם ואינם מתנהגים כשורה מסלקים אותם מתפקידם, ע"כ לאחר שאלה הפרו את צו בית הדין ופעלו בניגוד לצו, ולא די בזה, אלא שפנו לערכאות לבטל את הצו, וזאת ללא כל היתר בית דין כנדרש, עליהם ועל כיוצא בהם נפסק שאינם ראויים לשמש כגבאים בעמותה, וכנ"ל.